

ЩОДО УТОЧНЕННЯ БІОГРАФІЧНИХ ДАНИХ УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНИКА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВЦЯ З ДІАСПОРИ ІВАНА КЕЙВАНА

Денисюк Ольга

*кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри теорії та історії мистецтва,
Національної академії образотворчого
мистецтва та архітектури
ORCID: 0000-0002-8196-8608*

Інтернет-адреса публікації на сайті:
<https://www.economy-confer.com.ua/full-article/5215/>

Іван Кейван – відомий художник і мистецтвознавець української діаспори, автор відомої праці «Українські мистці поза батьківщиною», а також низки статей з українського та світового мистецтва, нотаток, рецензій та монографій: "Тарас Шевченко – образотворчий мистець", "Володимир Січинський", "Дмитро Антонович" та "Василь Кричевський – творець українського національного стилю" тощо [1]. Його непересічний талант найяскравіше проявився у графіці, він автор композиційних граверських портретів відомих особистостей: "Поет Тодось Осьмачка", "Юліян Геник-Березовський", "Тарас Шевченко", "Митрополит Андрей Шептицький", "Гетьман Іван Мазепа" та інших.

Його біографію та творчість на сьогодні висвітлено у багатьох наукових та науково-популярних статтях, зокрема Мар'яни Шевелеви [3] та Мирослави Біль [1], а також на офіційній сторінці митця, створеній родиною художника [2]. Проте, ні в них, ні на сайті митця не зроблено документальних підтверджень стосовно періоду його навчання у Варшавській академії мистецтв (далі по тексту – ВАМ). Опрацьовуючи, за сприяння стипендіальної програми «Центр Мерошевського» (Варшава), восени 2023 року матеріали архіву ВАМ, вдалося виявити та опрацювати папку з особою справою Івана Кейвана [5], а також значимий для біографічних даних митця «Альбом студентів» в архіві Інституту мистецтв Польської академії наук [4]. Відзначимо, що у вищеназваній особовій справі з архіву ВАВ зберігся власноруч написаний життєпис І. Кейвана, який документально підтверджує чимало біографічних даних митця. За ним, Іван Кейван народився 16 вересня 1907 в селі Карлові (нині Прутівка, Івано-Франківська область – авт.), віросповідання – греко-католицьке. Гімназію з українською мовою викладання закінчив у м. Коломиї у 1927 році і вже в наступному році вступив до Академії мистецтв у Кракові на відділ малярства, але з матеріальних причин не навчається в ній. До цих проблем додалося ще й

те, що у 1929 році він захворів на запалення легень та вуха та змушений був довго лікуватися. У навчальному 1931-1932 році І. Кейван успішно складає вступний іспит до Академії мистецтв у Празі, але також не поїхав туди на навчання знову ж таки через важке матеріальне становище [5].

Серед інших документів з особової справи окрім життєпису виявлені ще й метрика, свідоцтво про завершення гімназії, свідоцтво моральності, військовий білет та довідка про вступ до Академії мистецтв у Празі [5]. Між іншим, про вступ до Празької академії не згадується у жодній із публікацій про митця, можливо з огляну на те, що він там і не навчався. А ось про Краківську академію згадується у більшості публікацій, хоча окрім інформації про зарахування на загальний курс, інших підтверджень про навчання не знаходимо [5]. Зате у вказаній вище статті М. Шевелевої знаходимо, що «провчившись усього пів року, заgrimів у тюрму. Кількома місяцями раніше Іван на святкуванні “Просвіти” виголосив промову, і його звинуватили в порушенні публічного спокою. Відсидівши за ґратами понад шість місяців, вийшов на волю. Судовий процес, який відбувся в жовтні, виправдав обвинуваченого» [3].

В особовій справі ВАМ, знаходимо також листування І. Кейвана з секретаріатом Академії, яке є важливим в інформаційному плані. З нього довідуємося, що в перші два роки від зарахування на навчання, у 1932-33 і 1933-34 навчальних роках, Іван Кейван до Варшави так і не приїхав, проте регулярно надав довідки від лікаря про хворобу легень [5]. І лише за 1934-35 навчальний рік, знаходимо його заяву про зарахування (поновлення на навчання) у ВАМ та оприділення до майстерні професора Мечислава Котарбінського. В цьому ж році його навчання у ВАМ підтверджується оцінками Івана з наступних предметів – вечірній акт, композиція брил і площин, перспектива, анатомія, креслення, рисунок і живопис [4]. Та в цьому ж таки навчальному році його навчання у ВАМ і завершується у зв'язку із арештом митця. В особовій справі зберігається чимало документів – листів із суду, а також переписка секретаріату з митцем, пов'язана з арештом.

На офіційній інтернет-сторінці, присвяченій творчості І. Кейвана (створена за сприяння родини художника в 2011 році – авт.), а також в деяких публікаціях про творчість митця [1, 3], зазначено, що він закінчив навчання у ВАМ в червні 1937, а в червні 1939 року здав у Варшаві педагогічний іспит у Національному інституті ремесл та отримав право навчати малярству та історії мистецтва в школах [1]. Проте, жодних підтверджуючих документів про отримання диплому ВАМ у архіві немає. Навпаки, як у документах з особової справи так і у реєстраційній книзі згаданого вже «Альбому студентів 1921-1939 років» зазначається, що «...вироком суду в м. Коломия від дня 15.07.1933 року [він]...був приговорений до 1 року і 6 місяців ув'язнення з позбавленням прав публічних та громадянських, згідно яких автоматично втрачає право на

навчання а Академії» [4]. На інтернет-сторінці І. Кейвана про цей арешт зазначено наступне: «Через його членство в Організації Українських Націоналістів (ОУН) і виконання проєктів грошей для майбутньої української держави, арештований польською поліцією і звинувачений в "фальшуванні грошей". Провівши три місяці в ув'язненні, став перед судом; лава присяжних у Коломиї звільнила його від кари. Проєкти грошей, позначені стилем українського бароко, сконфісковані» [2].

Виходячи з наявних в особовій справі архівних документів та публікації списку всіх випускників академії із зазначенням року отримання диплому К. Півозьким у його праці з історії академії мистецтв у Варшаві [6], стає очевидним, що диплому про закінчення академії І. Кейван не отримував. Виходить, що подана у всіх джерелах інформація про його навчання у Краківській та отримання диплому Варшавської академії мистецтв у 1937 році є хибною. Хоча, не можемо виключати і можливість такої ситуації, що якісь пізніші документи, можливо про поновлення навчання могли бути втрачені, однак все ж мала б відкритися інформація про вручення диплому у реєстрі отриманих дипломів із записом теми дипломної праці, як це зазначено щодо інших випускників академії.

Не дивлячись на те, що митцю через неабиякі життєві перипетії так і не вдалося завершити та отримати диплом, це не применшує його талант, творчі здобутки та вклад у розвиток українського мистецтва ХХ століття. Сподіваємось, що виявлені та документально підтверджені біографічні дані митця дозволять дослідникам у майбутньому більш коректно у майбутньому висвітлювати роки навчання І. Кейвана у ВАМ.

Список літератури:

1. Біль М. Життя та творчість Івана Кейвана. Народнознавчі зошити. №6 (120). 2014. С.1562-1567
2. Кейван Іван. URL: <http://www.ivankeywan.com/ua/timeline>
3. Шевелева М. Іван Кейван. Українські митці поза Батьківщиною. URL: <https://uain.press/blogs/1339059-1339059>
4. Album studentów zwyczajnych Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Zbory specjalne archiwum Instytutu Sztuki PAN. № inw. 81.
5. Kejwan Jan. Teczka №454. Zbiór akt studenckich sprzed IX '39 r. Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.
6. Piwocki K. Historia Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, 1904-1964. Wrocław-Warszawa-Kraków, 1965, 240 s.